

شناخت صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشاع و جایگاه آن‌ها در بازارهای اوراق بهادار

حسینعلی زادمهر

مقدمه

شرکت‌های در شرکت‌های سرمایه‌پذیر بیش از ۵۰ درصد سهام آن‌ها است و یا در صد سهام آن‌ها به گونه‌ای است که مدیریت شرکت سرمایه‌پذیر را به عهده دارند، لذا این گروه از شرکت‌های شرکت‌های سرمایه‌گذاری مدیریتی می‌نمایند. ویژگی‌های عده‌ای این شرکت‌های این موارد است:

شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بنگاه‌های اقتصادی اند که از یک طرف وجوه و منابع جامعه اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی را جمع‌آوری و از طرف دیگر این منابع را در سایر شرکت‌های بنگاه‌های اقتصادی، از جمله بنگاه‌های تجاری، تولید یا خرید سایر اوراق بهادار سرمایه‌گذاری می‌کند.

- دارا بودن توان مدیریتی مناسب
- منابع مالی قابل توجه در اختیار دارند
- میزان سهام آن‌ها در شرکت‌های سرمایه‌پذیر بیش از ۵۰ درصد و یا در حدی است که کنترل و اداره شرکت سرمایه‌پذیر را در اختیار دارند. بدین مفهوم که این شرکت‌های بیش از نیمی از تعداد هیأت مدیریه شرکت سرمایه‌پذیر را در اختیار دارند.

با توجه به رشد و توسعه و تخصصی شدن فعالیت‌های شرکت‌های سرمایه‌گذاری، این شرکت‌های گروه‌های مختلف به شرح زیر تقسیم می‌شوند:

۱- شرکت‌های سرمایه‌گذاری غیرمدیریتی
عمله مخصوصه‌های این گروه از شرکت‌های سرمایه‌گذاری به شرح زیر است:

- این گروه از شرکت‌های عمده‌تاکار خرید و فروش سهام و اوراق بهادار در بازار سرمایه و همچنین خرید و فروش اوراق مشارکت و گواهی‌های سپرده‌های پانکی را به عهده دارند.

- سرمایه‌گذاری‌های آن‌ها در شرکت‌های سرمایه‌پذیر عمده‌تاکار خیر مدیریتی و کمتر از ۱۵ درصد است.

- عموماً به دنبال شکار فرست‌ها در بازار سرمایه هستند و به لحاظ سبد سرمایه‌گذاری‌های گروه‌های تخصصی، بیش از ۵۰ درصد منابع آن‌ها در یک صنعت دارویی تمرکز دارد و شرکت سرمایه‌گذاری زنا در صنعت خودرو و سرمایه‌گذاری ساختمان در صنعت ساختمان و گروه‌های عمومی، منابع آن‌ها در شرکت‌های و صنایع مختلف تقسیم شده است. مانند سرمایه‌گذاری

۲- شرکت‌های سرمایه‌گذاری مدیریتی مخلوط

میزان سهام این گروه از شرکت‌های در شرکت‌های سرمایه‌پذیر نیز بیش از ۵۰ درصد و یا در حدی است که کنترل مدیریت آن‌ها را در اختیار دارند و سبد سرمایه‌گذاری‌های آن‌ها در

ملی ایران و سرمایه‌گذاری بوعلي تقسیم می‌شوند.

۲- شرکت‌های سرمایه‌گذاری مدیریتی
از آن جایی که میزان سرمایه‌گذاری‌های این گروه از

سهام شرکت‌ها، خرید اوراق قرضه و یا اوراق سپرده کوتاه مدت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی، غدیر و بانک ملی در این گروه از بانکی و یا سایر اوراق بهادر سرمایه‌گذاری می‌نمایند.

صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشاع به لحاظ قانونی و فعالیتی

به چهار گروه زیر تقسیم می‌شوند:

۱- صندوق سرمایه‌گذاری مشاع با سرمایه نامحدود.

به جهت این که سرمایه این گروه از شرکت‌ها هیچ گونه سقف و محدودیتی ندارند و به نسبت وجود تقاضا اقدام به فروش سهام و تأمین سرمایه می‌نمایند، لذا آن‌ها را شرکت‌های سرمایه‌گذاری مشاع با سرمایه نامحدود می‌نامند.

۲- صندوق سرمایه‌گذاری مشاع با سرمایه محدود.

از آن جایی که سرمایه این گونه شرکت‌های سرمایه‌گذاری دارای سقف و محدودیت است، آن‌ها را شرکت‌های

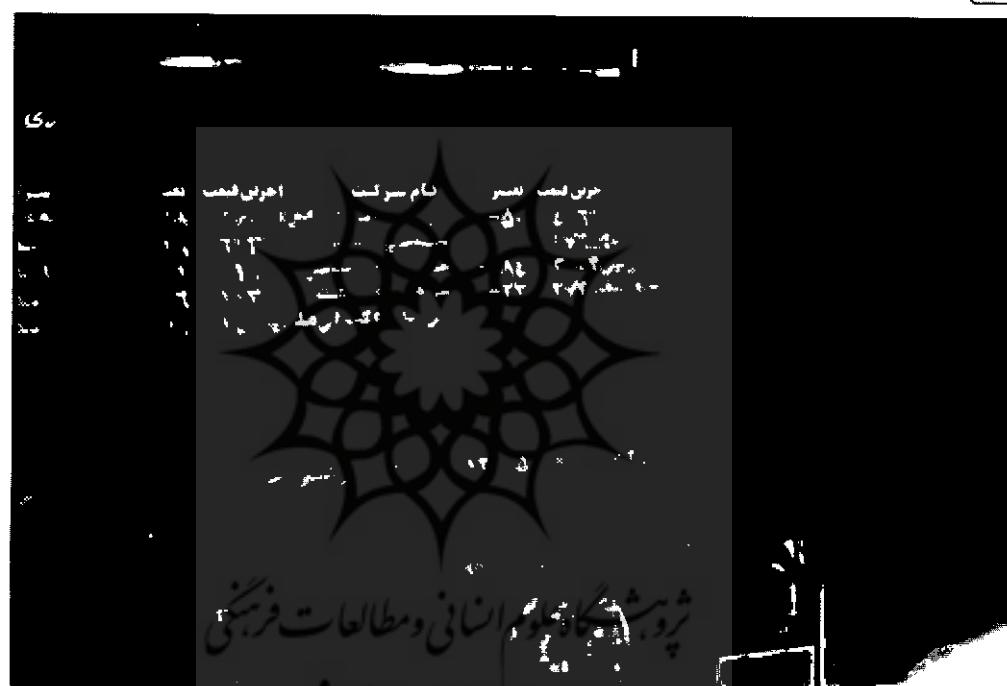
شرکت‌های صنایع مختلف تقسیم شده است. شرکت‌های سرمایه‌گذاری محدود این‌گذاری قرار می‌گیرند.

۳- صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشاع^۱ یا شرکت‌های

سرمایه‌گذاری مشاع

وظیفه اصلی این گروه از شرکت‌های نیز همچون سایر شرکت‌های سرمایه‌گذاری جمع‌آوری منابع مالی جامعه و سرمایه‌گذاری در اوراق بهادر موجود در بازار سرمایه و بعض‌ا خرید و فروش سپرده بدلندمدت، میان مدت و کوتاه مدت بانکی است و به لحاظ قانونی و فعالیتی به چهار گروه عمده ذیل تقسیم می‌شوند.

۴- صندوق سرمایه‌گذاری مشاع با سرمایه محدود^۲

سرمایه‌گذاری مشاع با سرمایه محدود می‌نامند و خرید و فروش سهام آن‌ها در حد سهام منتشره می‌باشد.

گفتگی است که خرید و فروش سهام این دونوع شرکت‌های سرمایه‌گذاری مشاع توسط خود شرکت‌های مربوطه و یا نمایندگان و ییمانکاران طرف قرارداد صورت می‌گیرد و سهام آن‌ها در بازار ثانویه قابل معامله نمی‌باشند.

۳- شرکت‌های سرمایه‌گذاری امین

شرکت‌های سرمایه‌گذاری امین، شرکت‌هایی هستند که برای مدت زمانی محدود ایجاد گردیده و سبدی از سهام شرکت‌ها یا اوراق مشارکت و یا سایر اوراق بهادر را تهیه و مدیریت نموده و در پایان دوره زمانی، به سهامداران سبدی از سهام و یا مانده

۳-۲- صندوق سرمایه‌گذاری مشاع با سرمایه نامحدود^۳

۳-۳- شرکت‌های سرمایه‌گذاری امین^۴

Exchange Traded Fund-۴ توسعیحات بیشتر در مورد صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشاع در ادامه ارائه می‌شود.

تعريف صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشاع / شرکت‌های

سرمایه‌گذاری مشاع

شرکت‌های سرمایه‌گذاری مشاع بمنگاه‌های مالی - اقتصادی‌اند که وجوده و منابع مالی سرمایه‌گذاران اعم از اشخاص حقیقی و یا حقوقی را جمع‌آوری و برای کسب منافع اقتصادی و ایجاد ارزش افزوده در دارایی‌های خود و در نهایت سهامداران در

۴- hybrid. M.F صندوق های سرمایه گذاری مشاع دوگانه، سرمایه گذاری این شرکت ها به صورت سبدی از سهام شرکت ها و اوراق قرضه می باشد.

گفتنی است که ریسک و بازدهی شرکت های گروه یک نسبت به بقیه بیشتر و ریسک شرکت های گروه دو نسبت به گروه یک کمتر و بازده آن نیز نسبتاً کمتر و ریسک و بازده شرکت های گروه چهار نسبت به بقیه در حد متوسط قرار دارند. نکته مهم آن است که از سال ۱۹۴۰ تاکنون هیچ M.F در آمریکا ورشکست نشده است.

کسب درآمد شرکت های سرمایه گذاری مشاع

این گروه از شرکت ها همچون سایر شرکت های سرمایه گذاری عمده تابه سه طریق زیر برای سرمایه گذاران درآمد ایجاد می کنند:

۱- کسب سود سهام از شرکت های سرمایه پذیر.

۲- کسب ارزش افزوده ها از سرمایه گذاری ها.

۳- سود حاصل از فروش سهام به قیمت بالاتر از خرید.

تاریخچه صندوق های سرمایه گذاری مشاع

صندوق های سرمایه گذاری مشاع برای اولین بار در سال ۱۸۲۲ در هلند شکل گرفت و سپس در دهه ۱۸۸۰ در اسکاتلندر ایجاد گردید.

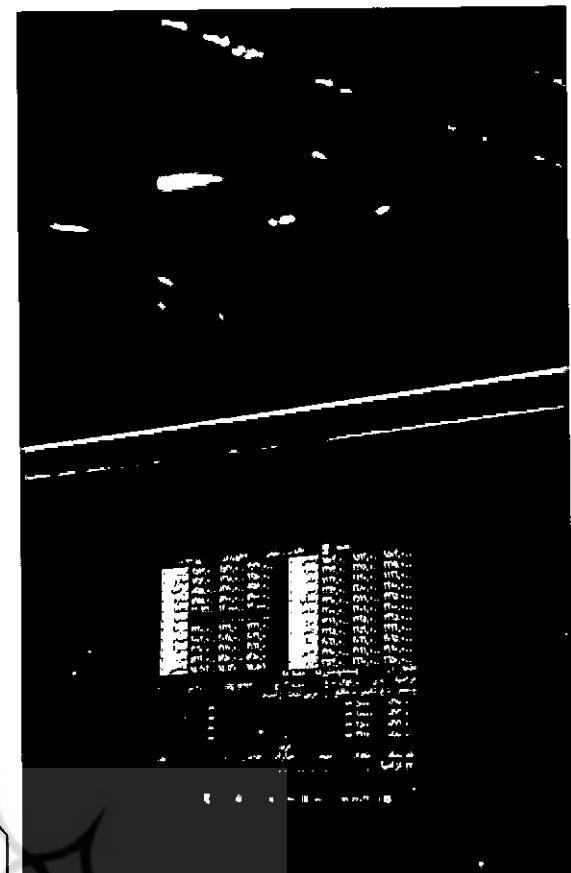
اولین شرکت سرمایه گذاری امین در آمریکا به نام تراست نیویورک جدید در سال ۱۸۸۹ تأسیس شد و سپس دو میں آن در دهه ۱۹۲۰ در بoston آمریکا ایجاد گردید.

از نیمة دوم دهه ۱۹۶۰ و به خصوص بعد از دهه ۱۹۷۰ این نوع شرکت ها رشد فوق العاده ای نموده به نحوی که در پایان دهه ۱۹۷۰ که فقط ۱۰ صندوق سرمایه گذاری از این نوع در آمریکا وجود داشته در پایان دهه ۱۹۶۰ به ۲۴۴ و در دهه ۱۹۸۰ به ۴۱۳ واحد و در حال حاضر تعداد آن ها به حدود ۸۰۰ واحد رسیده است. توضیحات بیشتری در این خصوص در صفحات آنی ارائه خواهد شد.

M.F مزایا و ویژگی های

- ۱- با مبالغ انداز نیز می توان سهام این صندوق ها را خریداری نمود.
- ۲- دسترسی به این شرکت ها ساده است (برای خرید و فروش و دریافت بهای فروش)
- ۳- تنوع و تعدد این شرکت ها به لحاظ صنعت، ریسک، تخصص و ...
- ۴- وجود مدیران و کارشناسان متخصص و با تجربه و با دانش بالا.

- ۵- سهام این شرکت ها مستقیم از خود آن ها و یا کارگزاران آن ها خریداری می شود و سهام آن ها در بازار سرمایه معامله نمی گردد. به استثنای موارد خاص.

دارایی ها را بین آنها تقسیم می نمایند.

exchange traded fund -۴

این گروه از شرکت ها که سابقه شروع فعالیت آن ها بیشتر از نیمه دوم دهه ۱۹۹۰ می باشد، کار خرید و فروش شاخص های سهام مانند dow index ۱۰۰ ftse, &P S ۵۰۰ index و index ۱۰۰

انجام می دهند.

در موارد استثنایی و با مجوز کمیسیون بورس و اوراق بهادر (SEC) با مجوز Exchange Traded Fund فقط در بازار ثانویه قابل خرید و فروش است.

به علاوه، این شرکت ها از منظر نوع فعالیت و تخصص به انواع زیر تقسیم می گردند:

۱- stock. M.F بخش اعظم فعالیت ها و سرمایه گذاری های این گروه از شرکت های سرمایه گذاری مشاع در خرید و فروش سهام شرکت ها است و به لحاظ میزان سرمایه نیز به سه طبقه large, cap, medium, cap small, cap medium, cap

۲- bond. M.F تمرکز اصلی فعالیت و سرمایه گذاری های این گروه از شرکت ها در اوراق قرضه میان مدت و بلند مدت دولتی و غیر دولتی و شهرداری های می باشد.

۳- money market fund - تمرکز اصلی فعالیت های این شرکت ها در خرید و فروش و نگهداری اوراق قرضه کوتاه مدت دولت های مرکزی و محلی و شهرداری ها که عمر آن ها کمتر از ۱۳ ماه است.

کارشناسان و یا مدیران خود اقدام به خرید و فروش سهام شرکت نمی‌نمایند بلکه این عملیات توسط پیمانکاران و یا سازمان‌های وابسته و طرف قرارداد انجام می‌شود.
اطلاعات عمومی درخصوص صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشاع در جهان و بعضی از کشورها:

صندوق‌های مشاع سرمایه‌گذاری در جهان و آمریکا:
جمع کل ارزش دارایی‌های M.F در دنیا در پایان سال ۲۰۰۳ برابر ۱۴ تریلیون دلار بوده که از این مبلغ ۵۳ درصد آن به آمریکا، ۳۳ درصد اروپا، ۱۰ درصد آفریقا، آسیا و حوزهٔ بالتیک تعلق دارد.
جمع ارزش دارایی‌های M.F در سال ۲۰۰۳ در آمریکا معادل ۷/۴ تریلیون دلار بوده که این مبلغ در مقابل ارزش روز بازارهای بزرگ سهام آمریکا، Nasdaq و Nyse که معادل ۴/۱۴ تریلیون دلار است معادل ۵۲ درصد می‌باشد.
ترکیب این دارایی‌ها در انواع مختلف M.F در آمریکا به شرح زیر است:

Stock M.F – معادل ۳/۷ تریلیون دلار.

Money Market Fund – معادل ۲/۱ تریلیون دلار.

Bond M.F – معادل ۱/۲ تریلیون دلار.

Hybrid Funds – معادل ۴/۰ تریلیون دلار.

ترکیب و تعداد شرکت‌های سرمایه‌گذاری مشاع در آمریکا که طی سال‌های اخیر از رشد بسیار سریع برخوردار بوده به شرح جدول ۱ است.

جدول ۱

						شرح
پایان سال	۱۹۷۰	۱۹۸۰	۱۹۸۴	پایان سال	پایان سال	۲۰۰۳
	۳۲۳	۲۸۸	۴۵۹	۱۰۹۹	۴۶۰۱	S.M.F
	۳۸	۱۷۰	۲۷۰	۱۲۳۸	۲۰۴۳	B.M.F
	۳۸	۱۷۰	۸۹	۱۲۳۸	۵۰۹	Hybrid M.F
J	۱۰۶	۴۲۵	۷۴۲	۹۷۳		M.M.F
مجموع	۵۶۴	۱۲۴۳	۱۳۰۷۹	۸۱۲۶		

مأخذ: ترکیب جداول مختلف از نشریه M.F. Fact book

جدول فوق روند رو به رشد شرکت‌های سرمایه‌گذاری مشاع در آمریکا را نشان می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود علاوه بر اینکه تعداد این شرکت‌ها طی سال‌های ۱۹۷۰ الی ۲۰۰۳ رشد بسیار سریع داشته بلکه به لحاظ ترکیب و نوع این شرکت‌ها نیز تغییرات معنی‌داری یافته است به طوری که در سال ۱۹۷۰ حدود ۹۰ درصد این شرکت‌ها در گروه Stock M.F قرار داشته‌اند ولی در سال ۲۰۰۳ این درصد به ۵۶/۶ درصد کاهش و سایر انواع این شرکت‌ها افزایش یافته است. این تغییر نسبت‌ها گویای این است که این شرکت‌ها بیشتر در گروه شرکت‌های سرمایه‌گذاری مشاع با ریسک کمتر تمایل پیدا نموده‌اند.

۶- قانون اساسی توسط خود شرکت قابل بازخرید می‌باشد.
۷- سهام این شرکت‌ها عموماً قابل خرید و در دسترس است مگر در شرایط خاص.
۸- اعمال نظارت و حاکمیت قوانین نظارتی بسیار سخت توسط SEC در آمریکا.

۹- هزینه‌های اندک خرید و فروش.
۱۰- نقدشوندگی
۱۱- مؤسسان این شرکت‌ها ضمن اینکه از اعتبار و توان مالی بسیار بالا برخوردارند از سرمایه‌گذاران مهم و معنی‌نیز هستند.
۱۲- ریسک کمتر و بازده بیشتر.
محاسبه بهای سهام M.F در زمان خرید و فروش (NAV):
بهای سهام شرکت‌های سرمایه‌گذاری مشاع که NAV نیز گفته می‌شود در بیان هر روز و با استفاده از فرمول زیر محاسبه و اعلام می‌گردد.

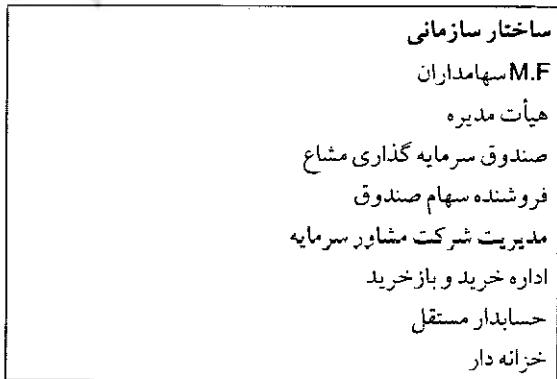
بدهی‌ها- سایر دارایی‌ها + وجهه نقد + درآمدها + ارزش روز سبد سرمایه‌گذاری‌ها = NAV تعداد سهام نزد سهامداران طبق قوانین حاکم بر این شرکت‌ها NAV یا ارزش سهام M.F باستی هر روز محاسبه و از طریق جراید به اطلاع عموم برسد.

نکته مهم:

کمیسیون بورس و اوراق بهادار به این گونه شرکت‌ها تکلیف کرده که در موقع خرید سهام توسط سرمایه‌گذاران به آن‌ها اعلام نمایند که عملکرد مطلوب گذشته الزاماً بیان گر عملکرد مطلوب آینده نمی‌باشد.

تفاوت‌های بین open-end fund و closed-end fund

- در نوع اول، شرکت دارای سرمایه و تعداد سهام مشخص و محدود می‌باشد ولی در نوع دوم متغیر نامحدود است.
- در نوع اول، شرکت مجبور به بازخرید سهام نیست ولی در نوع دوم اجبار به بازخرید است.
- در نوع اول قیمت سهام را عرضه و تقاضا تعیین می‌نماید ولی در نوع دوم ارزش سهام را مدیران شرکت کنترل می‌نمایند ضمن اینکه عرضه و تقاضا هم مؤثر است.

نکته قابل توجه این است که:
صندوق‌های مشاع سرمایه‌گذاری مستقیماً توسط کارمندان،

صندوق های سرمایه گذاری مشاع در هندوستان:
- شروع فعالیت این گونه صندوق ها در هندوستان از سال ۱۹۶۳ با ایجاد اولین صندوق از این نوع به نام Unite trust of India بوده است.

- اولین مقررات برای صندوق های سرمایه گذاری مشترک در سال ۱۹۹۳ تدوین و اجرای گردیده و در سال ۱۹۹۶ در این مقررات تجدیدنظر گردیده است.

- تعداد این صندوق ها در پایان زانویه سال ۲۰۰۳ به ۳۳ واحد رسیده که جمع دارایی های آن معادل ۱۲۱۸۰۵ کرور (هر کرور ۱۰ میلیون روپیه و هر دلار معادل ۴۲/۵ روپیه جمماً ۲۸ میلیارد دلار می باشد) و در سپتامبر ۲۰۰۴ به ۱۵۳۱۰۸ کرور روپیه، ۳۵/۲ میلیارد دلار رسیده است.

- بزرگترین صندوق از این نوع صندوق ها به نام Unit trust of India می باشد که دارایی های آن معادل ۴۴۵۴۱ کرور روپیه (۴۰ میلیارد دلار) می باشد.

نتیجه گیری

به دلیل مزیت هایی که برای این شرکت ها ذکر گردید به خصوص نقدشوندگی، ریسک کم و بازده نسبتاً بالا، اداره آنها توسط کارشناسان و مدیران متخصص و با تجربه، قابل دسترس بودن، هزینه اندک خرید و فروش سهام و همچنین عملکرد مطلوب آنها در گذشته باعث شده است که این شرکت ها در ۴۰ سال اخیر در آمریکا و دنیا از رشد بسیار چشمگیری برخوردار باشند ولی در ایران به دلیل نبود قانون و عدم شناخت کافی از این شرکت ها، تاکنون هیچ گونه شرکتی از این نوع ایجاد نگردد.

امید است که دست اندر کاران و مسئولان بازار سرمایه ایران اقدامات و تمهدات مناسب و لازم جهت ایجاد و شروع فعالیت این شرکت ها در ایران آغاز گردد.

منابع:

- 1-Securities Exchange Commission. U.S.A
- 2-Investopedia
- 3-Investment Company Act of 1940 U.S.A
- 4-Investment Company Institute
- 5-Understanding Mutual Funds- ICI
- 6-Mutual Fund Fact book2004

۷- سایر منابع از اینترنت.

واژه نامه و توضیحات:

M.F= Mutual fund

Sec= Securities and Exchange Commission.

S.Cap= Small Capital

M.Cap= Medium Capital

L.Cap= Large Capital

S.M.F= Stock Mutual Fund.

B.M.F= Bond Mutual Fund.

M.M.F= Money Market Fund.

N.A.V=Net Asset Value.Nasdaq=بازار معاملات الکترونیکی

اوراق بهادر آمریکا

Nyse=بازار اوراق بهادر نیویورک

در این ترجیمه و تأثیف شرکت های سرمایه گذاری مشاع متراff با صندوق های سرمایه گذاری مشاع تلقی شده است.

شرکت های سرمایه گذاری مشاع همراه با رشد تعدادی به لحاظ دارایی و جذب سرمایه و منابع مالی جامعه نیز بارشد و موقتیت بسیار مطلوب برخوردار بوده اند.

جدول دو بیان گر میزان و رشد دارایی های آنها در پایان سال های ۱۹۷۰-۲۰۰۳ می باشد.

جدول ۲ مبالغ به میلیارد دلار						شرح
۱۹۷۰	۱۹۸۰	۱۹۹۰	۲۰۰۰	۲۰۰۳		S.M.F
۱/۶۵	۴۶/۳	۲۲۹/۷	۳۹۶۲/۹	۳۶۸۴/۸		
۰/۲	۱۴/۱	۳۲۷	۱۱۵۶/۲	۱۶۷۵/۶		B.S.and.hybrid.M.F
-	۷۶/۴	۴۹۸/۵	۱۸۴۵/۶	۲۰۵۲/۷		Money.M.F
۶/۴۷	۱۳۴/۸	۱۰۶۵/۲	۶۹۶۴/۷	۷۴۱۴/۱		جمع کل

جدول دو بیان گر این واقعیت است که در کنار رشد تعدادی و تنوع در این شرکت ها، ارزش دارایی های آن هاینوز از رشد بسیار زیادی برخوردار بوده است به طوری که ارزش دارایی های آنها از ۴۷/۶ میلیارد دلار در سال ۱۹۷۰ به ۷۴۱۴ میلیارد دلار افزایش یافته، ارزش دارایی های بیش از ۱۵۵ برابر شده اند.

البته سهم ارزش دارایی های گروه شرکت های سرمایه گذاری مشاع متصرک در سهام شرکت های سال های مذکور از نوسان شدید برخوردار بوده به طوری که سهم آنها از کل ارزش دارایی های انواع شرکت های سرمایه گذاری از حدود ۹۵ به ۲۲ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۰، ۲۲/۵ درصد در سال ۱۹۹۰، ۵۷ درصد در سال ۲۰۰۰ و به ۵۰ درصد در سال ۲۰۰۳ رسیده است. قابل ذکر است که در حال حاضر بیش از ۸۰ میلیون خانوار آمریکایی در شرکت های سرمایه گذاری مشاع سهامدار می باشند.

صندوق های سرمایه گذاری مشاع - کاتادا:

- رشد اصلی این صندوق ها در کاتادا در دهه ۱۹۹۰ اتفاق افتاده است. دارایی های آنها در دسامبر ۱۹۹۰ معادل ۲۵ میلیارد دلار بوده که در دسامبر ۲۰۰۱ به ۴۶ میلیارد دلار رسیده و به ۲۸/۲ درصد کاهش، در دسامبر سال ۲۰۰۲ به ۳۹۱ میلیارد دلار کاهش یافته است.

- تعداد M.F در سال ۲۰۰۲ در این کشور معادل ۱۹۵۶ شرکت

بوده که ۵۳ میلیون نفر سهامدار آنها بوده اند.

أنواع صندوق های سرمایه گذاری مشاع در کاتادا

Money Market Fund-۱

Income Funds -۲

Equity Funds-۳

صندوق های سرمایه گذاری مشاع در پاکستان:

- شرکت های سرمایه گذاری مشاع در سال ۱۹۶۲ در این کشور شروع به کار نموده اند و در حال حاضر جمماً ۲۳ صندوق فعال در این کشور وجود دارد.

- قوانین مربوط به شرکت های سرمایه گذاری و M.F در سال ۱۹۷۱ و ۱۹۹۵ تغییر و تدوین شده اند.